

61986J0039

**HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 21 IUNIE 1988***

**Sylvie Lair
împotriva
Universität Hannover**

[cerere pentru pronunțarea unor hotărâri preliminare
formulată de Verwaltungsgericht Hannover (Republica Federală Germania)]

„Nediscriminare – Accesul la învățământul
universitar – Subvenții pentru formare”

Cauza 39/86

În cauza 39/86,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Verwaltungsgericht Hannover pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

Sylvie Lair, studentă de cetățenie franceză, cu domiciliul în Hanovra, pe de o parte,

și

Universität Hannover, pe de altă parte,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 7 din Tratatul CEE, precum și a articolului 7 din Regulamentul nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2),

CURTEA,

compusă din domnii Mackenzie Stuart, președinte, J. C. Moitinho de Almeida și G. C. Rodríguez Iglesias, președinți de cameră, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet, T. F. O’Higgins și F. Schockweiler, judecători,

avocat general: Sir Gordon Slynn

grefier: doamna B. Pastor, administrator,

după examinarea observațiilor prezentate:

– pentru Sylvie Lair, de H. Vogt,

– pentru Republica Federală Germania, de domnul M. Zuleeg, în calitate de agent,

* Limba de procedură: germană.

- pentru Regatul Danemarcei, de L. Mikaelson, în calitate de agent,
- pentru Regatul Unit, de R. N. Ricks, H. R. L. Purse și D. Donaldson, QC, în calitate de agenți,
- pentru Comisie, de J. Pipkorn și J. R. Currall, în calitate de agenți,

având în vedere raportul de ședință și în urma procedurii orale din 21 mai 1987,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 17 septembrie 1987,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 19 noiembrie 1985, primită la Curte la 12 februarie 1986, Verwaltungsgericht Hannover a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, două întrebări preliminare privind interpretarea articolului 7 din Tratatul CEE, precum și a articolului 7 din Regulamentul nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO L 257, p. 2).

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul acțiunii introduse de doamna Lair, reclamantă în acțiunea principală (denumită în continuare „reclamanta”), împotriva refuzului Universității din Hanovra, pârâtă în acțiunea principală (denumită în continuare „Universitatea”), de a-i acorda o subvenție pentru întreținere și pentru formare, în vederea efectuării studiilor universitare.

3 Din dosarul înaintat Curții reiese că reclamanta este resortisant francez, cu reședința, începând cu 1 ianuarie 1979, în Republica Federală Germania, unde a lucrat ca funcționar bancar până la 30 iunie 1981. Între 1 iulie 1981 și 30 septembrie 1984, aceasta a trecut prin perioade de șomaj și de reconversie profesională, care au alternat cu perioade scurte de angajare, ultima încheindu-se la 21 iulie 1983. Din 1 octombrie 1984, a studiat limbi și literaturi romane și germanice la Universitate. În acțiunea principală, nu s-a contestat că absolvirea studiilor respective conduce la obținerea unei calificări profesionale.

4 În temeiul articolului 8 din Legea federală germană privind subvenția pentru formare (Bundesausbildungsförderungsgesetz – denumită în continuare „BAföG”), versiunea publicată la 6 iunie 1983 (BGB1. I, p. 645, corectată, p. 1680) și modificată ulterior, o subvenție pentru formare, inclusiv pentru studiile universitare, poate fi acordată, nu doar resortisanților germani, ci și anumitor categorii de străini, în special celor care au avut reședința și au exercitat o activitate profesională în mod constant pe teritoriul Republicii Federale, o perioadă de cinci ani în total, înainte de începutul părții din ciclul de formare pentru care se poate acorda subvenția; în ceea ce îi privește pe resortisanții germani, aceștia nu au obligația de a justifica o anumită perioadă prealabilă de activitate profesională.

5 Conform articolului 1 din BAföG, solicitantul are dreptul la o astfel de subvenție în cazul în care nu dispune de alte mijloace pentru a se putea întreține și pentru a-și finanța formarea. Subvenția este acordată, *inter alia*, pentru o formare „care vizează dobândirea unei calificări profesionale” până la finalizarea acesteia cu obținerea unei diplome (a se vedea articolul 7 din BAföG). Aceasta este acordată „pentru întreținere și formare” și stabilită, la articolele 12 și 14b, la o sumă forfetară, pentru diferitele categorii de beneficiari fără a se face distincție între necesitățile de întreținere și cele de formare. În conformitate cu articolul 17 din BAföG, atunci când studiile sunt efectuate în cadrul universităților, subvenția este acordată sub forma unui împrumut fără dobândă, care se rambursează prin plăți eşalonate, începând cu al cincilea an de la sfârșitul perioadei maxime de formare pentru care aceasta a fost acordată. În conformitate cu articolul 10 alineatul (3) din BAföG, în principiu, subvențiile nu sunt acordate solicitanților care au împlinit treizeci de ani la începutul părții din cursul de formare pentru care poate fi acordată subvenția.

6 Subvenția pentru care a făcut cerere reclamanta i-a fost refuzată de Universitate, pe motiv că aceasta nu îndeplinea condiția impusă pentru acordarea unei astfel de subvenții străinilor, și anume de a fi exercitat o activitate profesională în Republica Federală Germania timp de minimum cinci ani. Într-adevăr, conform Universității, pot fi luate în considerare, ca perioade de activitate profesională în sensul articolului 8 din BAföG, numai perioadele în cursul cărora un străin exercită o activitate profesională și, în această calitate, plătește impozite și contribuții de asigurări sociale, care îi permit, în ultimă instanță, Republicii Federale Germania să efectueze investiții sociale, precum subvenția acordată pentru întreținere și pentru formare.

7 Instanța națională, în fața căreia reclamanta a introdus acțiunea împotriva deciziei respective, dorește să afle dacă reclamanta poate pretinde asistență în temeiul articolului 8 din BAföG coroborat cu articolele 48 și 49 din Tratatul CEE și cu articolul 7 din Regulamentul nr. 1612/68, sau, în cazul unui răspuns negativ, dacă refuzul acordării subvenției în cauză reprezintă o încălcare a principiului nediscriminării, consacrat prin articolul 7 primul paragraf din Tratatul CEE.

8 În aceste condiții, instanța națională a adresat Curții următoarele întrebări:

„1) Dreptul comunitar conferă resortisanților statelor membre ale Comunității Europene, care se angajează în muncă pe teritoriul altui stat membru, unde, după ce renunță la activitatea lor profesională, încep studii universitare care conduc la obținerea unei calificări profesionale (în speță, studii universitare de limbi și literaturi romanice și germanice), dreptul de a solicita acordarea unei subvenții pentru formare în baza aceluiași criteriu al aptitudinilor și necesităților, întrucât avantajul social respectiv este acordat tuturor resortisanților statului membru gazdă?

2) Faptul că un stat membru acordă resortisanților săi subvenții pentru studii universitare care conduc la obținerea unor calificări profesionale în baza aceluiași criteriu al aptitudinilor și necesităților, însă acordă aceeași subvenție resortisanților altui stat membru cu condiția suplimentară ca aceștia să fi exercitat pe teritoriul său, înainte de

începutul formării, o activitate profesională timp de cel puțin cinci ani, reprezintă o discriminare contrară articolului 7 din Tratatul CEE?”

9 Pentru o prezentare mai amplă a cadrului juridic și a faptelor care au stat la baza acțiunii principale, precum și a observațiilor prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate, în continuare, numai în măsura în care este necesar pentru raționamentul Curții.

10 Este necesar să se examineze, în primul rând, a doua întrebare a instanței naționale, care ridică problema generală de a ști dacă un student are dreptul la o astfel de subvenție numai datorită faptului că este resortisant al altui stat membru.

Cu privire la interpretarea articolului 7 din Tratatul CEE (a doua întrebare)

11 Prin această întrebare se dorește să se afle, în esență, dacă articolul 7 primul paragraf din Tratatul CEE se aplică subvențiilor pentru întreținere și pentru formare, acordate de un stat membru resortisanților săi în scopul efectuării studiilor universitare.

12 Cu titlu introductiv, este necesar să se amintească că în Hotărârea din 13 februarie 1985, Gravier, (293/83, Rec., p. 593), Curtea a reținut, pe de o parte, că un tratament inechitabil, întemeiat pe naționalitate, este considerat a fi o discriminare interzisă prin articolul 7 din Tratatul CEE în cazul în care intră sub incidența domeniului de aplicare a tratatului și că, pe de altă parte, condițiile necesare pentru accesul la formarea profesională intră sub incidența domeniului său de aplicare. În Hotărârea din 2 februarie 1988, Blaizot, (24/86, Rec., p. 379), Curtea a precizat că, în general, studiile universitare îndeplinesc condițiile necesare pentru a fi considerate ca făcând parte din formarea profesională în sensul Tratatului CEE.

13 Pe de altă parte, Curtea nu a avut ocazia să se pronunțe, în hotărârile citate anterior, cu privire la problema dacă un resortisant al unui alt stat membru are dreptul, atunci când începe astfel de studii, la o subvenție acordată de un stat membru propriilor resortisanți.

14 Numai în măsura în care o astfel de subvenție are ca obiect acoperirea cheltuielilor de înscriere sau a altor cheltuieli, în special taxe de școlarizare, percepute pentru accesul la educație, rezultă din Hotărârea din 13 februarie 1985, citată anterior, că, în temeiul condițiilor de acces la formarea profesională, această subvenție intră sub incidența domeniului de aplicare a Tratatului CEE și că, în consecință, principiul nediscriminării pe motive de naționalitate, consacrat la articolul 7 din Tratatul CEE, este aplicabil.

15 Sub această rezervă, este necesar să se constate că, în stadiul actual al evoluției dreptului comunitar, o subvenție acordată studenților în scopul întreținerii și formării, nu intră, în principiu, sub incidența domeniului de aplicare a Tratatului CEE, în sensul articolului 7. Pe de o parte, aceasta ține de politica educațională, care nu a fost inclusă ca atare în sfera competențelor instituțiilor comunitare (a se vedea Hotărârea din 13 februarie 1985, citată anterior) și, pe de altă parte, de politica socială, care intră sub incidența competențelor statelor membre, în măsura în care aceasta nu face obiectul unor

dispoziții speciale ale Tratatului CEE (a se vedea Hotărârea din 9 iulie 1987, Germania și alții/Comisia, 281, 283-285 și 287/85 – politica educațională, Rec., p. 3203).

16 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a doua întrebare că, în stadiul actual al evoluției dreptului comunitar, articolul 7 paragraful întâi din Tratatul CEE se aplică unei subvenții pentru întreținere și pentru formare, acordată de un stat membru resortisanților săi în vederea efectuării unor studii universitare, numai în măsura în care o astfel de subvenție are ca obiect acoperirea cheltuielilor de înscriere sau altor taxe, în special pentru învățământ, necesare pentru accesul la educație.

Cu privire la interpretarea articolului 7 din Regulamentul nr. 1612/68 (prima întrebare)

17 Prima întrebare referitoare la interpretarea articolului 7 din Regulamentul nr. 1612/68 cuprinde trei aspecte diferite, care privesc următoarele chestiuni:

– dacă o subvenție pentru întreținere și formare, acordată în vederea efectuării studiilor universitare care au ca rezultat obținerea unei calificări profesionale, reprezintă sau nu un „avantaj social” în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68;

– dacă se consideră că resortisantul unui alt stat membru, care începe studii universitare în statul gazdă, după ce a exercitat activități profesionale pe teritoriul acestuia, își păstrează statutul de „lucrător” și, prin urmare, poate beneficia, în această calitate, de articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68;

– dacă un stat membru gazdă poate subordona dreptul la „aceleași avantaje sociale”, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, unei condiții care impune o durată minimă prealabilă de activitate profesională pe teritoriul său.

Cu privire la noțiunea de avantaj social

18 Pentru a defini noțiunea de avantaj social în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, este necesar să se amintească, în primul rând, că scopul acestui regulament este de a permite realizarea obiectivelor stabilite la articolele 48 și 49 din Tratatul CEE în domeniul liberei circulații a lucrătorilor. Acest domeniu face parte din domeniul liberei circulații a persoanelor vizate la articolul 3 litera (c) din Tratatul CEE și al libertăților fundamentale garantate de tratatul respectiv.

19 Conform articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, un lucrător resortisant al unui stat membru, care și-a exercitat această libertate fundamentală, beneficiază, în statul membru gazdă, de „aceleași avantaje sociale [...] ca și lucrătorii naționali”.

20 În afară de dreptul specific, menționat la articolul 7 alineatul (1) din regulamentul respectiv, și anume dreptul de a nu fi tratat diferit de lucrătorii naționali în privința tuturor condițiilor de angajare și de muncă, în special în materie de reintegrare profesională sau de reangajare, din „avantajele sociale” mai face parte și orice alt avantaj care garantează

lucrătorului migrant, în temeiul celui de al treilea considerent din regulamentul menționat, posibilitatea de îmbunătățire a condițiilor de viață și de muncă și de facilitare a progresului social.

21 Din această perspectivă, Curtea a hotărât că, din ansamblul dispozițiilor Regulamentului nr. 1612/68, precum și din obiectivul avut în vedere, rezultă că avantajele pe care acesta le extinde la lucrătorii resortisanți ai altor state membre includ toate avantajele care, indiferent dacă au legătură cu un contract de muncă, sunt acordate, în general, lucrătorilor naționali, în principal ca urmare a calității lor de lucrători sau pentru simplul fapt că aceștia au reședința pe teritoriul național, și a căror extindere la lucrătorii resortisanți ai altor state membre pare, prin urmare, să faciliteze mobilitatea acestora în cadrul Comunității (Hotărârile din 27 martie 1985, Hoeckx, 249/83, Rec., p. 973, și Scrivner, 122/84, Rec., p. 1027).

22 Rezultă că un lucrător resortisant al altui stat membru, care și-a exercitat, în această calitate, dreptul de a circula liber, are același drept ca și lucrătorii naționali de a beneficia de toate avantajele care facilitează calificarea profesională și progresul social.

23 Este necesar să se analizeze în continuare dacă o subvenție asemenea celei din cazul de față intră sub incidența noțiunii de avantaj social, astfel cum este interpretată anterior. În această privință, este necesar să se sublinieze că o astfel de subvenție, acordată unui student pentru întreținere și formare, este, în special din perspectiva lucrătorului, deosebit de adecvată pentru a contribui la îmbunătățirea calificării sale profesionale și la facilitarea progresului său social. În plus, subvenția și rambursarea prestațiilor primite sunt legate, în dreptul național, de resursele de care dispune partea interesată și depind, prin urmare, de criteriile sociale.

24 Rezultă că o astfel de subvenție constituie un avantaj social, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

25 S-a susținut în fața Curții că aplicarea articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 este exclusă de articolul 7 alineatul (3) din același regulament, având în vedere conținutul specific al acestei ultime dispoziții, care prevede că un lucrător resortisant al unui stat membru „beneficiază, de asemenea, în același temei și în aceleași condiții ca și lucrătorii naționali, de formare în școli profesionale și centre de reconversie”.

26 În această privință, este necesar să se constate că, pentru ca o instituție de învățământ să poată fi considerată o școală profesională în sensul acestei dispoziții, nu este suficient să furnizeze formarea profesională. Noțiunea de școală profesională este mai restrânsă și se referă exclusiv la instituții care furnizează o educație, care fie alternează cu o activitate profesională, fie este strâns legată de aceasta, în special în timpul uceniciei. Acest lucru nu este valabil în cazul universităților.

27 Cu toate acestea, deși articolul 7 alineatul (3) din regulamentul respectiv prevede un avantaj social specific, nu înseamnă că o subvenție acordată pentru întreținere și pentru formare, în vederea efectuării unor studii într-o instituție care nu intră sub incidența

noțiunii de școală profesională, în sensul acestei dispoziții, nu poate să fie considerată ca avantaj social în sensul articolului 7 alineatul (2).

28 Prin urmare, este necesar să se răspundă la primul aspect al primei întrebări că o subvenție pentru întreținere și formare, acordată în vederea efectuării unor studii universitare care au ca rezultat obținerea unei calificări profesionale, reprezintă un avantaj social în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68.

Cu privire la noțiunea de lucrător

29 În această privință, cele trei state membre care au prezentat observații susțin că o persoană își pierde calitatea de lucrător, de care depind avantajele sociale, atunci când aceasta renunță, în statul gazdă, fie la activitatea sa profesională prealabilă, fie, dacă este șomeră, la căutarea unui loc de muncă, pentru a putea efectua studii la zi. Comisia contestă acest punct de vedere.

30 În primul rând, este necesar să se constate că nici articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 și nici articolele 48 și 49 din Tratatul CEE nu furnizează un răspuns explicit la întrebarea dacă este necesar să se considere că un lucrător migrant, care și-a întrerupt activitatea sa profesională în statul gazdă, pentru a efectua studii universitare care au ca rezultat obținerea unei calificări profesionale, și-a păstrat calitatea de lucrător migrant în sensul articolului 7 menționat.

31 Dacă textul dispozițiilor menționate anterior nu oferă un răspuns explicit la această întrebare, există totuși, în dreptul comunitar, elemente care să indice că drepturile garantate lucrătorilor migranți nu depind neapărat de existența sau de continuarea unui raport de muncă.

32 În ceea ce privește resortisanții unui alt stat membru, care nu au stabilit încă o relație de muncă în statul gazdă, este necesar să se precizeze, în primul rând, că articolul 48 alineatul (3) literele (a) și (b) din Tratatul CEE le garantează acestora dreptul de a accepta oferte efective de muncă și de a circula liber, în acest scop, pe teritoriul statelor membre. Aceste dispoziții au fost puse în aplicare de Partea I Titlul I din Regulamentul nr. 1612/68.

33 În privința persoanelor care au exercitat în prealabil, în statul membru gazdă, o activitate salariată reală și efectivă în sensul jurisprudenței Curții (Hotărârile din 23 martie 1982, Levin, 53/81, Rec., p. 1035, și din 3 iunie 1986, Kempf, 139/85, Rec., p. 1741), dar care nu mai sunt angajate, acestea sunt considerate totuși ca fiind lucrători, în conformitate cu anumite dispoziții comunitare.

34 Astfel, în primul rând, articolul 48 alineatul (3) litera (d) din Tratatul CEE recunoaște ca lucrători persoanele care rămân pe teritoriul unui stat membru după ce au ocupat un loc de muncă în statul respectiv. Regulamentul nr. 1251/70 al Comisiei din 29 iunie 1970 privind drepturile lucrătorilor de a rămâne pe teritoriul unui stat membru după ce au ocupat un loc de muncă (JO L 142, p. 24), care a pus în aplicare această dispoziție din

tratat, asigură lucrătorului, care și-a încheiat activitatea profesională, și membrilor familiei sale dreptul de a rămâne permanent, în anumite condiții, pe teritoriul unui stat membru. În al doilea rând, Directiva 68/360 a Consiliului din 15 octombrie 1968 privind eliminarea restricțiilor de circulație și ședere în cadrul Comunității pentru lucrătorii din statele membre și familiile acestora (JO L 257, p. 13) interzice statelor membre, în anumite condiții, să retragă lucrătorilor migranți permisul de ședere, pentru simplul fapt că nu mai ocupă un loc de muncă. În fine, în al treilea rând, în temeiul articolului 7 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1612/68, un lucrător migrant, care a rămas șomer, nu poate fi tratat diferit, în ceea ce privește reintegrarea sa profesională sau reangajarea sa, față de lucrătorii naționali care se află în aceeași situație.

35 Este necesar să se menționeze că articolul 7 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1612/68 garantează lucrătorilor migranți dreptul de a beneficia, pe același temei și în aceleași condiții ca și lucrătorii naționali, de formare în școli profesionale și centre de recalificare. Acest drept la o formare specifică, garantat de legislația comunitară, nu depinde de existența continuă a unui raport de muncă.

36 Prin urmare, este necesar să se constate că anumite drepturi legate de calitatea de lucrător sunt garantate lucrătorilor migranți, chiar în cazul în care aceștia nu mai sunt subiecte ale unui raport de muncă.

37 În domeniul subvențiilor pentru învățământul universitar, o astfel de legătură între calitatea de lucrător și o subvenție acordată pentru întreținere și pentru formare, în vederea efectuării unor studii universitare, presupune totuși o continuitate între activitatea profesională exercitată anterior și studiile urmate, în sensul că este necesar să existe o relație între obiectul studiilor și activitatea profesională prealabilă. Această condiție de continuitate nu poate fi totuși impusă în cazul unui lucrător migrant, care a devenit șomer involuntar și care este obligat de condițiile de pe piața muncii să recurgă la reconversie profesională într-un alt sector de activitate.

38 Această concepție privind libera circulație a lucrătorilor migranți corespunde, în plus, evoluției actuale a carierelor profesionale. Carierele continue sunt mai puțin frecvente decât altădată. Prin urmare, există cazuri când activitățile profesionale sunt întrerupte de perioade de formare sau reconversie.

39 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a doua parte a primei întrebări că trebuie să se considere că un resortisant al unui alt stat membru, care a întreprins, în statul gazdă, studii universitare care au ca rezultat obținerea unei diplome profesionale, după ce a exercitat activități profesionale pe teritoriul acestuia, își păstrează statutul de lucrător și că, în această calitate, poate beneficia de articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, cu condiția să existe totuși o relație între activitatea sa profesională prealabilă și studiile în cauză.

Cu privire la stabilirea unei durate minime de activitate profesională prealabilă, condiție pentru acordarea acelorăși avantaje sociale

40 În această privință, cele trei state membre care au prezentat observații susțin că orice stat membru are posibilitatea de a impune ca un resortisant al altui stat membru, care solicită acordarea unei subvenții pentru întreținere și pentru formare, în vederea efectuării unor studii universitare, să fi exercitat în prealabil o activitate profesională, pe teritoriul său, o perioadă minimă de timp. Comisia contestă acest punct de vedere.

41 În această privință, este necesar să se sublinieze că un student, resortisant al altui stat membru, poate solicita acordarea unei astfel de subvenții pentru formare universitară numai în calitate de lucrător în sensul articolului 48 din Tratatul CEE și al Regulamentului nr. 1612/68. Din jurisprudența Curții (a se vedea Hotărârile din 19 martie 1964, Unger, 75/63, Rec., p. 347, și din 23 martie 1982, Levin, 53/81, Rec., p. 1035) rezultă că noțiunea de lucrător are un caracter comunitar și nu poate fi definită pe baza criteriilor stabilite în legislațiile naționale.

42 În consecință, statele membre nu pot subordona unilateral acordarea avantajelor sociale, prevăzute la articolul 7 alineatul (2) din regulamentul menționat anterior, existenței unei anumite perioade de activitate profesională (a se vedea Hotărârea din 6 iunie 1985 Frascogna, 157/84, Rec., p. 1739).

43 În măsura în care argumentele celor trei state membre în cauză sunt motivate de preocuparea de a preveni anumite abuzuri, de exemplu, în cazul în care, pe baza unor dovezi obiective, se poate stabili că un lucrător intră într-un stat membru numai în scopul de a beneficia, după o perioadă foarte scurtă de activitate profesională, de sistemul de subvenții pentru studenți din statul respectiv, este necesar să se observe că astfel de abuzuri nu intră sub incidența dispozițiilor comunitare în cauză.

44 Prin urmare, este necesar să se răspundă la a treia parte a primei întrebări că dreptul la aceleași avantaje sociale, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, nu poate depinde de o condiție, stabilită de statul membru gazdă, care impune o durată minimă prealabilă de activitate profesională pe teritoriul său.

Cu privire la cheltuielile de judecată

45 Cheltuielile efectuate de către Republica Federală Germania, de către Regatul Danemarcei, de către Regatul Unit și de către Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Verwaltungsgericht Hanovra, prin Ordonanța din 19 noiembrie 1985, hotărăște:

1) În stadiul actual al evoluției dreptului comunitar, articolul 7 paragraful întâi din Tratatul CEE se aplică unei subvenții pentru întreținere și pentru formare, acordată de un stat membru resortisanților săi, în vederea efectuării unor studii universitare, numai în măsura în care o astfel de subvenție are ca obiect acoperirea cheltuielilor de înscriere sau altor taxe, în special pentru învățământ, necesare pentru accesul la educație.

2) O subvenție pentru întreținere și pentru formare, acordată în vederea efectuării unor studii universitare care au ca rezultat obținerea unei calificări profesionale, reprezintă un avantaj social, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității.

3) Este necesar să se considere că un resortisant al unui alt stat membru, care a întreprins, în statul gazdă, studii universitare care au ca rezultat obținerea unei diplome profesionale, după ce a exercitat activități profesionale pe teritoriul acestuia, își păstrează statutul de lucrător și că, în această calitate, poate beneficia de articolul 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, cu condiția să existe totuși o relație între activitatea sa profesională prealabilă și studiile în cauză.

4) Dreptul la aceleași avantaje sociale, în sensul articolului 7 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1612/68, nu poate depinde de o condiție, stabilită de statul membru gazdă, care impune o durată minimă prealabilă de activitate profesională pe teritoriul său.

Mackenzie Stuart	Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias	
Koopmans	Everling	Bahlmann	Galmot
Kakouris	Joliet	O'Higgins	Schockweiler

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 21 iunie 1988.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
A. J. Mackenzie Stuart